

Ioan ȚICALO

NOTA ZECE PENTRU AL. OVIDIU VINTILĂ

Îmi închipui că tot atît a primit și din partea comisiei de doctorat cînd și-a susținut lucrarea (conducător științific ilustrul istoric, universitarul Mihai Iacobescu), publicată anul acesta la Editura Tracus Arte din București cu titlul *Traian Brăileanu. Dialectica unei istorii personale*. Opul este cu adevărat impresionant și a fost elaborat în urma unor cercetări minuțioase, avînd la bază o vastă bibliografie, lucrare despre care cu siguranță se va scrie în termeni admirativi și care topește în paginile ei prima carte despre sociologul bucovinean – *Traian Brăileanu. Întruchipările rațiunii. Fapte, idei, teritorii ale realității din interbelic bucovinean*.

Doouă aspecte ar fi de semnalat din capul locului:

– pentru a intra în labirintul operei lui Traian Brăileanu și a nu te pierde acolo, e nevoie de firul unei formații intelectuale solide;

– demersul filozofico-sociologic al autorului-cercetător s-a concretizat într-o scriere profundă și extrem de echilibrată, unde se evidențiază personalitatea complexă a profesorului născut la Bilca (14 sept. 1882) și asasinat indirect la Aiud (3 oct. 1947), iar, în subsidiar, originalitatea unei cărți masive și competența truditurului.

Pînă a examina activitatea și opera marelui cărturar bucovinean, Al.Ov. Vintilă trece în revistă aspectele politice, economice și culturale din teritoriu, înainte și după Unirea din 1918. Se știe că Imperiul Habsburgic, ca orice alt imperiu, a promovat o politică agresivă de colonizare a Țării Fagilor și de *distrugere a primatului numeric al românilor*, cum bine se exprimă autorul cărții. Exemplele ce urmează vor fi, din acest punct de vedere, edificatoare. Dacă în 1775 ponderea românilor era de 77,35%, în anul Marii Uniri, conform datelor Conferinței de pace de la Paris, populația românească scăzuse la jumătate, reprezentînd doar 39,56%. Pe de altă parte, din cifrele oferite de istoricul M. Iacobescu, în preajma primului război mondial, dintre marii proprietari ai terenurilor *agrosilvice*, 81 erau evrei, 45 armeni (posibil să fie vorba de ruteni), 16 polonezi, iar 52 români, aproximativ o treime. Situația se prezintă pentru autohtoni ca un dezastru inimaginabil, din moment ce aceștia dețineau la acea dată doar 2,3% din totalul suprafeței pe care le-au stăpînit înainte ca Bucovina să intre în componența Imperiului Habsburgic. Amintim în acest sens că la nivelul comerțului, avînd în vedere datele din lucrare lui Al.Ov. Vintilă, prima prăvălie românească apare la Suceava abia în 1938, fiind falimentată de evrei, cei ce chiar la vremea naționalizării din 1948 dețineau majoritatea exploatărilor forestiere și fabricilor de prelucrare a lemnului, mulți din ei cămătari care au împovărat împrumuturile țaranilor români cu

dobînzi variind în perioada interbelică între 15% și 35%.

O altă informație, preluată de la istoricul Ion Nistor, e cu adevărat uluitoare: în noiembrie 1918 are loc în Bucovina o lovitură de teatru, încercîndu-se crearea Republicii

Ucrainene Coțmani (ce struțo-cămilă!) și numai vigilența și promptitudinea românilor au zădărnicit încă o ruptură din trupul țării prin arestarea guvernului *intempestiv alcătuit*.

Aceste condiții atît de vitrege, chiar și după Unire, au determinat reacția de apărare a elementului autohton, în frunte situîndu-se elita românească, din care a făcut parte și Traian Brăileanu, ajuns decan la Universitatea din Cernăuți, *membreu al Academiei de științe Politice de pe lîngă Columbia University din New York, fost ministru al educației într-una din cele mai grele perioade pentru România, 14 septembrie 1940 – 21 ianuarie 1941 (...)*.

Sociolog și filozof, cu lucrări fundamentale în domeniul socio-politicii, traducător din Kant și Aristotel, gînditor creștin pentru care familia era sfîntă, a făcut greșcala capitală a victii sale prin aceea că i-a susținut pe legionari. E adevărat că, avînd o formație de intelectual de mare calitate, și-a prezentat demisia în urma asasinării în noiembrie 1940 a lui Virgil Madgearu și Nicolae Iorga, însă a revenit asupra gestului, fiind convins să rămînă în guvern alături de formațiunea politică de extremă dreaptă. Urmarea? La schimbarea de regim, i se prezenta un bogat act de acuzare, de unde nu va lipsi culpa *dezastrului țării, a crimelor de război* sau a facilitării intrării armatelor fasciste pe teritoriul României, fiind condamnat la 20 de ani cu detenție severă.

Punînd în balanță opera sa de excepție și activitatea politică și avînd în vedere că asupra savantului bucovinean planează și la această oră serioase rezerve, Al.Ov. Vintilă exprimă ferm o poziție la care subscriem în totalitate: *Fără echivoc, este necesar ca măcar acum, în al doisprezecelea ceas, să ne debarasăm de prejudecăți, de orice fel ar fi acestea, și să încercăm, pe cît posibil, să punem într-o lumină dreaptă trecutul nostru, și aici mă refer la perioada interbelică, moment cînd și Traian Brăileanu s-a afirmat plenar (...)*. Că atît revista „Iconar” cît și „Însemnări sociologice”, cu apariție sub *protectoratul lui Traian Brăileanu*, au alunecat cu timpul spre politică, e adevărat, după cum la fel de sigur e că universitarul din capitala Bucovinei a militat pentru educarea populației, inclusiv sub aspect politic, înființîndu-se prin Grupul de la Cernăuți, după model finlandez, Universitatea țărănească, fără să lipsească din program, după Leon Țopa, trei obiective:

1. *Limba și literatura română, înțelegând prin aceasta „învățămîntul datinilor”, folclorului în general și introducerea în cunoașterea literaturii culte;*

2. *Istoria, înțelegând istoria vieții noastre naționale din punct de vedere politic, economic, legislativ, cultural;*

3. *Dreptul – cunoașterea legilor țării, începînd cu constituția și terminînd cu legile dreptului civil.*

Dincolo de modelul străin, ridicarea nivelului de cultură al sătenilor avea la bază teoria lui Traian Brăileanu a *comunității morale*, ai cărei membri sunt persoane și nu indivizi, unde funcționează coeziunea integrală, o relație sufletească stabilă cu oameni ce *au idealuri, își iubesc patria, cred în Dumnezeu și în Revelație, adică în Hristos și în lucrarea Lui în ei prin Duhul Sfînt*. E de la sine înțeles că într-o asemenea comunitate nu avea ce căuta idolul marxisto-leninisto-comunist al luptei de clasă. Sociologul bucovinean are în vedere în tratatele sale așezarea societății pe bazele solide ale creștinismului tradițional, iar Al.Ov. Vintilă face la sfîrșitul unui subcapitol o constatare justă, apreciind că *sociologia profesorului cernăuțean, în general, poate fi considerată una eminamente a nădejzii*.

Ideile deja expuse vor fi reluate și amplificate în volumul *Politica*, apărut în 1928, cu două părți: *Știința politicii și Arta politicii*. Aici savantul face și teoria statului, cu geneză în *instinctul de conservare al grupului social față de alte grupuri*. În cartea aceasta el acordă o importanță deosebită elitelor, împărțind forma de guvernare statală în *oligarhie* (unde circulația și rolul elitelor are parte de o perturbare accentuată), și *democrație*, în interiorul căreia elitele, întotdeauna meritocrate, așezate pe valorile morale creștine, au rol fundamental. La un pas distanță se discută problematica națiunii, omul de știință T. Brăileanu accentuînd că naționalismul nu aparține unor agitatori, ci este *singurul principiu de coeziune socială, care în cursul istoriei a menținut echili-*

brul grupurilor sociale, a creat cultura caracteristică fiecărui grup.

În sfîrșit, în 1940 îi apare, după Al.Ov. Vintilă, cea mai cuprinzătoare și cea mai originală scriere, avînd ca titlu *Teoria comunității omenesti*. În paginile ei se regăsesc cele două alternative ale omului: acesta are posibilitatea urcușului anevoios către Dumnezeu prin dragoste, ori poate alege să coboare în *văile lumii materiale*, aflate mereu sub stăpînirea acerbă a egoismului. Puterea în stat folosită cu înțelepciune, adică înscrisă în preceptele biblice, zice autorul, nu va crea tensiuni sociale și nici nu va duce omenirea la revoltă. Dimpotrivă, plecînd de la individ și atenția pe care o va acorda cultivării Eului spiritual, se va edifica o comunitate sănătoasă îndreptată cu fața către mîntuire. Părăsirea *ordinii morale* e gravă și-l duce pe om sub imperiul *ordinii naturale*, transformîndu-l într-o *mondă fără ferestre*. Prin această prismă, T. Brăileanu pune în discuție problema statului totalitar, sociologului repugnîndu-i orice fel de tiranie, căci despotul își distruge în primul rînd propriul suflet *prin distrugerea comunității în care a devenit suflet*.

Dublul efort al lui Al.Ov. Vintilă, acela de a recupera opera de o incontestabilă valoare a cărturarului cernăuțean și de a o interpreta *sine ira et studio*, merită a fi apreciat la superlativ, concluzia, cumpănită, aparținîndu-i în întregime: *Așadar, putem să afirmăm fără rezerve, sintetizînd, că Traian Brăileanu este singurul filosof comunitarist autentic din cultura română, creatorul unui areal sociologic inconfundabil, titularul unui construct noologic prin excelență, cu ramificații spre o dezbatere susținută despre națiune, dar și despre elite, spațiu al configurării paradigmei comunității omenesti, cu o concepție dezvoltată în baza unei filosofii sociale întemeiate pe învățătura hristologică.*

Constantin MĂNUȚĂ

POETUL ÎN FAȚA DILEMELOR VIEȚII

Poet matur, pe deplin format, Mihai Lițu Munteanu se impune ca o voce lirică distinctă în peisajul literar ieșcan. Creația lirică, izvorîndă dintr-o bogată experiență de viață, iradiază uneori o atmosferă gravă, meditativă, avînd în centrul ei cu predilecție metafora și tonul elegiac al trecerii timpului, în mijlocul unei existențe dilematice și furtunoase.

Un cîntec sfișietor despre viață, moarte și iubire este volumul *Lupta cu ecoul* (Editura Timpul, Iași, 2013). Temele și motivele poetice sunt aceleași ca și-n volumele anterioare, dar în acesta din urmă predomină un acut sentiment al zbaterii și neliniștii metafizice.

Lupta cu ecoul este poezia care dă titlul volumului și parcă e o întoarcere în lumea copilăriei, la jocurile nevinovate de prin codrii, cînd se așteptau răspunsurile

ecoului: „Nisipul nu produce ecou/ Provine din lupta dintre pămînt și mare./ Se scaldă mereu între apă și soare/ De aceea e vechi și totuși e nou...// Nisipul nu produce ecou/ Dar în firul de nisip ne regăsim./ Și cînd visăm și cînd iubim./ Mai crește un fir de iarbă și viața începe din nou”.

Toată poezia este o îndelungată și constantă confesiune despre frumoasa natură de acasă, din Bucovina, despre oameni și locuri, despre cei duși pe alte tărîmuri: „Mă urc pe munte și lumina pare aproape/ Întinzi mîna și prinzi în palme soarele./ Printre creste de munți zboară-n cîrduri cocoarele/ Ochii cei dragi plutesc pe valuri de ape...// Mă urc pe munte și prind în brațe lună/ Fulgi de nea culeg de pe creste./ Prin ochii tăi deschid largi ferestre/ Către izvorul de dor care ne adună...// Cînd urc pe